

SBORNÍK
Státního okresního archivu
Přerov

Přerov 2000

Václav Bednář

Robert Musil a Hranice

Robert Musil (6. 11. 1880–15. 4. 1942) rakouský romanopisec, dramatik a esejista, jehož životním dílem je román „Muž bez vlastností“, je počátkem své tvorby úzce spjat s městem Hranice. Prvotinou autora je románová novela „Die Verwirrungen des Zöglings Törless“ (Zmatky chovance Törlesse), napsaná v letech 1902–1903 a vydaná současně ve Vídni a Lipsku nakladatelstvím Wiener Verlag v roce 1906. Česky vyšla teprve v roce 1967, v nakladatelství Mladá fronta, v překladu J. Bodlákové.

I když dílo není přísně autobiografické, přece jen reflektuje zkušenosti bývalého chovance rakousko-uherských vojenských gymnázií v Eisenstadtu a Hranicích, budoucího spisovatele, Roberta Musila.

Současná literární kritika doceňuje zprvu spíše provokativní román mladého, neznámého autora jako „*snad nejjasnozřivější knihu, která byla napsána před první světovou válkou*“,¹ neboť „*Musil píše, aniž by o tom věděl, prehistorii diktatur XX. století. Osvětluje psychologické napětí a sexuální agrese výrostka v ústraní vojenské školy a nachází v něm kompletní areál surovosti, která později tvoří dějiny. Kůra měšťácké slušnosti puká, v trávě praská, tajná dlouho potlačovaná touha po ponížení a zničení racionální sebejistoty epochy slaví své první triumfy. Pod povrchem obvyklých žákovských pošetilostí a internátních psychóz propuká barbarství. V mladistvé krutosti se odkrývá metodika koncentračního tábora. A institut, ve kterém se toto vše odehrává, je slavný a exkluzivní. Zřízen na půdě zbožné nadace ve venkovské osamělosti, má chránit právě dorůstající mládež předních rodin země před zhoubnými vlivy doby, které jsou vidět ve velkoměstech, a připravovat ji na životní dráhu ve státní službě. Být vychován v tomto konviktu platí ve vybrané společnosti za zvláštní doporučení. Mínil se tím c. k. vojenskovochovné a vzdělávací zařízení v moravských Hranicích, do kterého Musil vstoupil roku 1894 po dvou letech v Eisenstadtu. Ve skutečnosti ovšem není ospalým, vznešeným institutem, nýbrž spartánským kázeňským zařízením. Výchova není feudální, nýbrž poddůstojnická. Chovanci jsou tu drženi jako trestanci. Umývárny, toalety a všemu popisu se vzpírající školní uniformy nahánějí Musilovi hrůzu ještě po čtyřiceti letech. Potom nazývá Hranice s drsností, které je jinak sotva kdy schopen, prdelí ďábla a uvažuje, zda jeho přehnaná čistotnost není stále ještě kompenzací tehdejšího zážitku.*“²

Robert Musil si při zpracování novely výjimečnost látky neuvědomoval. Dokonce námět nabídl dvěma naturalistickým autorům, se kterými se přátelil. Pronikavost a prorocký duch mohl být pochopen mnohem později, teprve po děsivých zkušenostech nacistických a komunistických totalitních systémů. Před rokem 1914 román zcela vybočil z dobového chápání skutečnosti. „*Byl to zlatý věk jistoty. Zdálo se, že v naší tisícileté monarchii*

Robert Musil v uniformě chovance Vyšší vojenské reálky v Hranicích, Vánoce 1893.

je všechno trvalé a že stát je nejlepší zárukou stálosti. Práva občanů byla zakotvena v zákonech a parlament určoval každou povinnost. Naši měnou, rakouskou korunou, byly zlaté mince a ty zaručovaly její stabilitu. Každý věděl, co vlastní a co mu patří, co je dovolené a co je zakázané. Všechno mělo svou normu, určenou míru a váhu. Tento pocit dovedly ocenit miliony, byl to jejich společný životní ideál.⁴³

1. Pobyt Roberta Musila v Hranicích.

Podle Výnosu č. 2444, čl. 6 z roku 1894 Nižší vojenské reální školy v Eisenstadtu, nastoupil Robert Musil do Vyšší vojenské reálky v Hranicích dnem 1. září 1894.⁴

Pobyt v hranické vojenské škole dokončil podle Výnosu Vyšší vojenské reálné školy dnem 1. září 1897, kdy byl převelen do Vojenské technické akademie ve Vídni.⁵

Zmíněná klasifikační listina podává vcelku podrobný popis fyzických, duševních i volních vlastností a projevů budoucího literáta, jeho schopností a motorických dovedností a pečlivě informuje o jeho studijních výsledcích. Potvrzuje, že Robert Musil se narodil 6. listopadu 1880 v Klagenfurtu, že je římsko-katolického vyznání, domovskou příslušnost má v Brně, na Mora-

vě. Otec, Ing. Alfred Musil, v té době zastával místo profesora na Vysoké škole technické v Brně.

Před vstupem do Vyšší vojenské reálky v Hranicích Robert Musil navštěvoval čtyři roky obecné školy v hornorakouském Steyeru. V tomto měs-
tě ukončil rovněž 1. ročník reálného gymnázia. Podle životopisu Roberta Musila⁶ jeho otec, Ing. Alfred Musil, pracoval v letech 1882–1890 v Steyeru jako ředitel státní odborné školy a výzkumného ústavu pro metalurgii. Druhý ročník gymnaziálních studií prodělal Robert Musil již v Brně, kam byl otec v roce 1890 přeložen na post vysokoškolského pedagoga. 3. a 4. rok studií na gymnáziu strávil Robert Musil už v erárním ústavu, v Nižší vojenské reálce v Eisenstadtu. V Hranicích tedy dokončil 5., 6. a 7. ročník.

Vzhledem k tomu, že kopii klasifikační listiny v celém rozsahu přikládám, nepovažuji za potřebné ji dále rozebírat. Pokud bychom však porovnali studijní výsledky chovance Roberta Musila s románovým Törlessem, ověříme si, že mladý literární hrdina není věrnou kopií autora. Robert Musil sice opravdu patřil k dobrým studentům. V průběhu celého tříletého období se umísťoval v první čtvrtině hodnocených. Rozhodně však nepředstavoval intelektuální elitu ústavu, jak by bylo možné přetlumočit posuzování duševní převahy „náčelníka štábu“ spiklenecké skupiny z místnosti na půdě vojenského internátu. K nejlepším žákům patřil pouze v prvním roce hranického pobytu (školní rok 1894/1895), kdy se umístil v závěrečném hodnocení na 5. místě ze 48 posuzovaných. I v tomto období však nebyl klasickým premiantem. Trvalou slabinou Roberta Musila byl „výtvarný projev“ – Freihandzeichen, kde byl pouze dostatečný, teprve v třetím ročníku docílil alespoň dobré hodnocení. Stejně nelichotivé hodnocení měl ve „zpěvu a hudbě“. Vzhledem k zájmům Törlesse o matematické problémy by se dal očekávat výtečný výsledek v matematice. Ve skutečnosti Robert Musil byl po celou dobu studia v aritmetice a algebře, stejně jako v geometrii a deskriptivní geometrii jen průměrný. V deskriptivní geometrii byl dokonce v pololetí závěrečného ročníku hodnocen známkou dostatečná.

Celkovým hodnocením však patřil, jak jsem již uvedl, k dobrým studentům. V obou pololetích 5. ročníku byl celkově vyhodnocen jako „velmi dobrý“, v šestém ročníku vždy „dobrý“, v závěrečném ročníku v prvním pololetí „dobrý“, ve druhém „velmi dobrý“. Při hodnocení druhého pololetí ročníku 1896/97, to je III. a třídy Vyšší vojenské reálky (7. ročník reálného gymnázia) se zařadil na 9. místo ze 44 studentů, kteří byli klasifikováni.

Zachovala se fotografie „chovance“ Musila z Vánoc roku 1894, to je z doby, kdy absolvoval první ročník hranické školy. Budoucí spisovatel má moudrý, poněkud zasmušilý výraz. Fotografie odpovídá popisu fyzických daností chovance Musila z klasifikační listiny: „vážný a ctižádostivý“, „velmi čistotný“, „silný a zdravý“ a „usilovný“, „pořádný“.⁷ Podle výsledkové listiny byl Musil výtečný plavec a velmi dobrý tanečník, v posledním ročníku byl hodnocen výtečnou známkou i z tělesné přípravy, zato šermíř byl jen průměrný.

Z klasifikační listiny, bohužel, nevyplývá, zda se Musil v Hranicích podvolil maturitní zkoušce. V životopisu R. Musila⁸ se v časové tabulce uvádí, že v roce 1904 „Musil dohání maturitní zkoušku na Státním německém

Classifications-Liste

des Zöglings

Robert Musil

Vojenský historický archiv
kopie matricní listiny

Eingetreten in die Militär-Oberrealschule		am 1. September 1896 (Erlass, Abth. G, Nr. 2974 von 1896)		in Wien (Erlaß, Abth. G, Nr. 2671 vom 1897)			
Ausgetreten aus der Militär-Oberrealschule		am 1. September 1897		in Wien (Erlaß, Abth. G, Nr. 2671 vom 1897)			
Ist betheilt mit einem		Zugl. Platz					
Geburts-	Ort und Land	Klagenfurt, Dänneberg					
	Datum	6. November 1880					
Religion		römisch-katholisch					
Heimats-Zuständigkeit		D. Primorje					
Name, Stand und Wohnort des Vaters (der Mutter oder des Vormundes)		Anton, Alfred, Kaufmann, aus der k. k. k. Hofstadt in Dänneberg					
Privat-Verhältnisse		ohne Anwesenheit, d. h. Anwesenheit					
Früher absolvierte Schulen		1. Stefan-Feldschule in Stein 2. Hof-Feldschule in Wien 3. 2. u. 4. Klasse der Militär-Oberrealschule in Wienstadt zu d. h. k. k. Oberrealschule in d. h. Wienstadt					
Ist in einer Militär-Erziehungs- und Bildungs-Anstalt, einen Jahrgang weiter, in welchem		/					
Etwaiges Beförderungs-Verbot		/					
Verpflichtung zum Nachdiene	Dienste	Militär-Unterrealschule in Wienstadt	Zugl. Platz	2	Schuljahre zugebracht und hierfür	Jahre über die gesetzliche dreijährige Liniendienstpflicht präsent nachzudienen.	
		Militär-Oberrealschule		3			
Persons-Beschreibung	Häare		Augen	Augenbrauen	Nase	Mund	
	braun		grün	braun	gerade	gerade	
	Kinn		Besondere Merkmale				
Physischer Zustand	1894/95		1895/96		1896/97		18.....
	Körpermaß		Körpermaß		Körpermaß		
	in Metern		in Metern		in Metern		
	Brustumfang		Brustumfang		Brustumfang		
Körpergewicht in Kilogramm		Körpergewicht in Kilogramm		Körpergewicht in Kilogramm			
Schärfheit (eventuell nach Correction mit concav)	R. A. V. =	R. A. V. =		R. A. V. =			
	L. A. V. =	L. A. V. =		L. A. V. =			
Sichtbarkeit	R. A.	R. A.		R. A.			
	L. A.	L. A.		L. A.			

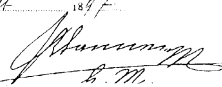
Kopie klasifikační listiny Roberta Musila. VHA Praha. První strana.

Schuljahr:		1894/95	
Classification-Abchluss		Weihnachts-Abchluss	Jahres-Abchluss
Jahrgang/Grund Classe		2. J. U.	2. J. U.
Candutte		sg	sg
Fleiss		sg	sg
Fähigkeiten		auffmerksamer, gut, Ehrf.	
Güthetheschaffenheit		müthl., aufmerks.	
Benahmen		aufmerksam	
Adjustirung		aufmerksam	
A. Theoretische und graphische Unterrichts-Gegenstände	Religionslehre	sg	sg
	Deutsche Sprache	sg	sg
	Ungarische Sprache		
	Böhmische Sprache	sg	sg
	Polnische Sprache		
	Französische Sprache	v	v
	Geographie	sg	sg
	Geschichte	sg	sg
	Naturgeschichte	sg	sg
	Physik		
	Chemie	sg	sg
	Arithmetik und Algebra	g	g
	Geometrie	sg	g
	Geometrischen <i>Prof. H. L. G.</i>	g	g
	Freihandzeichnen	g	g
Situationszeichnen			
Schönschreiben	g	g	
Stenographie			
B. Militärische Geschicklichkeiten und Übungen	Exerciren <i>Reparantgründen</i>	gv	g
	Gewehrweesen und Scharbenschützen <i>Repariren</i>	gv	g
	Turnen	sg	sg
	Fechten	g	g
C. Besondere Kenntnisse und Geschicklichkeiten	Steinstreuschiffen und Anstandslehre <i>Repariren</i>	v	v
	Schwimmen <i>Reparantgründen</i>	v	g
	Gesang und Musik	gv	g
Tanzen	sg	sg	
Sprachkenntnisse u. s. w.			
Einheitszahl		49.	51
Gesamterfolg		sg	sg
Classenrang		6. unter 446	5. unter 480
Anzeichnung		Supplicien	Supplicien
Sonstige Folgen der Classification			auffmerks.
Anmerkung			
Unterschrift des	Classenvorstandes	<i>Kandl. J. J. J.</i>	<i>Kandl. J. J. J.</i>
	Schul-Commandanten	<i>M. J. J.</i>	<i>M. J. J.</i>

Abgeschlossen am

Kopie klasifikační listiny Roberta Musila. VHA Praha. Druhá strana.

18. 9. 1906				18. 9. 1907				18	
Weihnachts-Abschluss		Jahres-Abschluss		Weihnachts-Abschluss		Jahres-Abschluss		Weihnachts-Abschluss	Jahres-Abschluss
II a		II a		II a		II a			
sg	sg	sg	sg	g	sg				
g	g								
Mittelfund		Mittelfund		Mittelfund					
Mittelfund		Mittelfund		Mittelfund					
Mittelfund		Mittelfund		Mittelfund					
sg	4	sg	4	v	5	v	5		
sg	4	sg	4	sg	4	v	5		
.		
sg	4	sg	4	v	5	v	5		
.		
sg	4	v	5	sg	4	sg	4	14	
g	3	gd	2	g	3	sg	3	3	
sg	4	sg	4	sg	4	sg	4	3	
sg	4	sg	4	g	3	gd	2	4	
sg	4	sg	4	sg	4	sg	4	4	
g	3	sg	4	g	3	sg	4	3	
sg	3	g	3	g	3	g	3	3	
sg	3	g	3	gd	2	g	3	3	
gd	2	gd	2	g	3	g	3	3	
.	
g	3	g	3	g	3	g	3	3	
.	
g	.	g	.	g	.	g	.	.	
gd	.	gd	.	sg	.	sg	.	.	
sg	.	sg	.	v	.	v	.	.	
g	.	g	.	g	.	g	.	.	
sg	.	sg	.	g	.	g	.	.	
gd	.	gd	.	gd	.	gd	.	.	
sg	.	sg	.	sg	.	sg	.	.	
49	48	50		Kaufhaus?		50			
g	g	g		BR?		sg			
11 unter 44	12 unter 44	12 unter 44		g		g			
Mittelfund	Mittelfund	Mittelfund		Mittelfund		Mittelfund			
Mantel	Mantel	Mantel		Mantel		Mantel			

21. 11. 1907

 R. M.

Kopie klasifikační listiny Roberta Musila. VHA Praha. Třetí strana.

gymnáziu v Brně“. Tato informace je překvapivá, neboť podle téhož zdroje v červenci roku 1901 vykonal Musil v Brně inženýrskou státní zkoušku a autor později sám, v esejí „Objevování rodiny“, uvedl: „Bylo mi 22 let (tedy v roce 1902), přes své mládí jsem byl inženýrem...“.⁹ Ačkoliv jsem schematismus rakouského vojenského školství prostudoval, přesné návaznosti přechodu z Vyšší vojenské reálky na vysoké školy mně nejsou jasné. Přesto uvádím určitou hypotézu, potřebující ověření.

2. Schematismus rakousko-uhersko vojenského školství.

Schematismus vojenského školství habsburské monarchie v posledním období existence je popsán ve studii polního podmaršála Karla Glückmanna, která vyšla ve Vídni v roce 1907.¹⁰

Podle zmíněné studie existovala pevná struktura vojenského školství v rakousko-uherské armádě od let 1875–1878. Prvky této soustavy byly: vojenské sirotčí ústavy, nižší a vyšší vojenské reálné školy, vojenské kadetky, vojenské akademie a vojenské vysoké školy.

Vojenské sirotčí instituty poskytovaly vzdělání podle učebních osnov dolnorakouské obecné čtyřleté školy pro syny, kteří byli sirotky důstojníků a vojenských úředníků domobrany. Cílem institutu bylo připravit chovance, kterým se nedostávalo finančních prostředků cestou rodičovské péče pro přijetí do nižších vojenských reálků, případně do učňovských škol. Počet míst v institutu byl 100. Chovanci se školili do 10 let fyzického věku. Náklady na pobyt chovanců nesl z části erární rozpočet, z části zemský rozpočet vysílajícího teritoria. Chovanci nebyli vybaveni stejnokrojem, pohybovali se v občanských oděvech, nakoupených z erárních prostředků. V roce 1907 činil roční příspěvek na pobyt chovance 600 korun, vojenský sirotčí ústav byl tehdy umístěn v Hirtenbergu, v Dolním Rakousku. Součástí ústavu byla také mateřská škola pro 20 chlapců předškolního věku.

Úspěšní žáci sirotčích institutů, dále také zájemci o studium z civilního sektoru se ve věku 10–12 let, po absolvenci obecné školy, mohli ucházet o vstup do nižších vojenských reálků. Nižší vojenské reálky, stejně jako vyšší vojenské reálky se řídily učebními osnovami civilních reálných gymnázií. V roce 1907 bylo v nižších reálkách celkem 980 chovanců. Reálky tehdy existovaly ve Fischau u Vídeňského Nového Města, v Günsu, což je dnešní maďarský Kőszég, v Kismárton (?), v hlavním městě dnešního Dolního Rakouska St. Pölten a v Strabu (?). V devadesátých letech existovala nižší vojenská reálka také v Eisenstadtu. Právě tuto vojenskou školu Robert Musil navštěvoval před příchodem do Hranic, v letech 1892–1894.

V roce 1907 bylo v nižších vojenských reálkách celkem 980 míst.

Ve vojenských reálkách byli chovanci rozděleni podle prostředí, které hradilo výdaje. Tak zvaní „státní chovanci“ byli vydržováni z podpory eráru, případně z rozpočtu vysílajících zemských úřadů nebo mecenášů.

Druhou skupinu studentů tvořili samoplátcí, kterým veškeré výdaje na studium a východu platila rodina. Robert Musil patřil ke skupině samoplátců. V letech 1892–1897 činil roční poplatek 500 korun, v roce 1907 stoupl na 800 korun.

Ze skutečnosti, že nižší vojenská reálka zahrnovala čtyři ročníky a vyšší reálka tři ročníky, vyplývá podle mého názoru vysvětlení, proč Robert

Militär-Unter-Realschule Eisenstadt

(Errichtet 1879)

Commandant Handschuh Adolf Major Armeestand
Adjutant Chrostels Friedrich Hptm. 2. Cl. Armeestand
Ökonomie-Officier Agricola Theodor MVK. (KD) & & Hptm. 1. Cl. Ruhestand
Lieut.-Rechnungsführer Köhler Michael

Lehr- und Erziehungs-Personale

Loncher Ferdinand Hptm. 1. Cl. Armeestand	Hahne Rudolf Obrtl. IR. 29
Burgel Joseph Hptm. 1. Cl. IR. 46	Fuglewicz Carl Obrtl. IR. 57
Petersburg Eugen Hptm. 1. Cl. IR. 16	Dolhof Heinrich Obrtl. IR. 99
Steindler Edmund Rittm. 1. Cl. Train-Reg. 2	Swiętochowski Victor Obrtl. IR. 91
Legat Joseph Hptm. 2. Cl. Armeestand	Auer Eugen Dr. der Theologie geistl. Professor 2. Cl.
Bala Julius Hptm. 2. Cl. IR. 61	Marwann Adolf Dr. Reg.-Arzt 1. Cl.
Sofer Leo Hptm. 2. Cl. IR. 97	Laxenberger Heinrich Mil.-Lehrer 1. Cl.
Zólyomi Árpád Obrtl. IR. 96	
Schles Carl Obrtl. FJB. 11	

Lehrer aspirant

Radt Hermann Hptm. 1. Cl. IR. 92

Externer Lehrer

Steffek Moriz vom Civilstande

Militär-Unter-Realschule Kaschau

(Errichtet 1881)

Commandant Bauer Franz & Obstlt. Armeestand
Adjutant Herrmann Alfred Obrtl. Div.-Art.-Reg. 27
Ökonomie-Officier Piporger Joseph Hptm. 1. Cl. Ruhestand

Lehr- und Erziehungs-Personale

Melzer Edl. v. Tapferheim Leonhard & Major Armeestand	Beller Ignaz Obrtl. IR. 25
Navrátil Franz & Hptm. 1. Cl. IR. 65	Müller Edl. v. Wandau August Obrtl. IR. 80
Rustler Michael Hptm. 1. Cl. IR. 73	Vidovich Adalbert Lieut. IR. 37 Res.
Schreiber v. Csik-Szentmihály Leopold Hptm. 1. Cl. IR. 65	Gálffy Franz Consistorial-Assessor der Diöcese. Szalmár geistl. Professor 1. Cl.
Till Anton Hptm. 2. Cl. Div.-Art.-Reg. 13	Böhányi de Bagantz Eugen Dr. Reg.-Arzt 1. Cl.
Drasenovich v. Posertve Rudolf Obrtl. IR. 85	

Lehrer aspirant

Kappa Edmund Lieut. IR. 65

Externe Lehrer

Csisko Johann evang. Pfarrer (A. C.) vom Civilstande
 Weber Carl vom Civilstande

Musil po absolvování VŠT v Brně, se získaným inženýrským titulem, dokončil v roce 1904 maturitní studium.

Rakouská reálná gymnázia byla osmiletá. Absolventi vojenských vyšších vojenských reálek tedy měli po jejich skončení tři možnosti:

1. dokončit si středoškolské vzdělání vojenskou cestou v kadetních školách
2. dokončit si středoškolské vzdělání vojenskou cestou ve vojenských akademích
3. dokončit si toto vzdělání na civilním reálném gymnáziu. V době vojenského středoškolského studia Roberta Musila už byla zcela ustálená forma kadetních škol, které jinak v pohybu pokusů o schematicismus vojenského školství v RU monarchii zaznamenaly nejvíce proměn.

V roce 1907 existovalo celkem 16 kadetních škol pro pěchotu, v nichž se v Praze a Budapešti školili rovněž kadeti zdravotní služby, 2 kadetní ško-

Militär-Ober-Realschule Mährisch-Weißkirchen

(Errichtet 1875)

Commandant **Königsbrunn** Arthur Freih. v. MVK. GK.
 Adjutant **Katrněčka** Carl Rittm. 1. Cl. Armeestand
 Ökonomie-Officiere { **Sakschan** Elias Hptm. 1. Cl. Ruhestand
 { **Ovitaš** Wilhelm Hptm. 1. Cl. Ruhestand
 Obrtl.-Rechnungsführer **Jarek** Johann

Lehr- und Erziehungs-Personale

Stankiewicz de Mogila Arthur Ritt. MVK. Major Armeestand	Ehrenberger Joseph Hptm. 1. Cl. IR. 78
Raschendorfer Joseph Major Armeestand	Rozek Wenzel Hptm. 1. Cl. Corps-Art.-Reg. 13
Pichler Heinrich Major Armeestand	Braunn Gustav Hptm. 2. Cl. IR. 68
Penecke Hugo Major Armeestand	Mitschanek Adolf Hptm. 2. Cl. IR. 66
Aschenbrand Albert Major Armeestand	Tollich Carl Hptm. 2. Cl. IR. 31
Borský Franz Hptm. 1. Cl. IR. 75	Jung Carl Obrtl. IR. 9
Krebs Gotthold Hptm. 1. Cl. IR. 23	Laue Boguslav Obrtl. IR. 74
Schröter Franz Hptm. 1. Cl. IR. 23	Hoppa Julius Obrtl. IR. 98
Zsilvan v. Melencze Alexander Hptm. 1. Cl. P.Z.D.	Stainer Heinrich Obrtl. IR. 39
Mandl Albert Hptm. 1. Cl. IR. 45	Hrsa Jaroslav Obrtl. IR. 29
Partl Ottokar Hptm. 1. Cl. IR. 75	Pauschek Rudolf Obrtl. FJB. 5
Bretschneider Moriz Hptm. 1. Cl. Armeestand	Kabelka Mathias geistl. Professor 1. Cl.
Kreuth Wilhelm Rittm. 1. Cl. Hus.-Reg. 12	KOMPASS Eduard Dr. Stabsarzt
	Hoffbauer Ludwig Dr. Reg.-Arzt 1. Cl.

Lehrerasspiranten

Stratimirovič de Kupča Milan Obrtl. IR. 2	Waldbauer Heinrich Obrtl. k. u. Landw.-Hus. Reg. 3
Holynský Carl v. Obrtl. IR. 95	Fejár Julius Obrtl. k. u. Landw.-IR. 20
Schwarz Géza Hptm. 1. Cl. k. u. Landw.-IR. 4	Szokol August Hptm. 2. Cl. k. u. Landw.-IR. 11

Kopie organizační struktury Vyšší vojenské reálky v Hranicích v roce 1897. VHA Praha.

ly pro dělostřelectvo, jedna pro průzkumníky a jedna pro jezdeckto v Hranicích. Tato kadetka působila v Hranicích i v letech Musilova pobytu na Vyšší vojenské reálce. Na rozdíl od vyšší vojenské reálky měly všechny vojenské kadetky 4 ročníky a jejich učební cíle zahrnovaly dosažení znalostí srovnatelných s civilními reálnými gymnázii a navíc nezbytné profesionální a pedagogicko-didaktické znalosti a dovednosti pro funkci kadeta, to je důstojnického zástupce. Absolvent kadetky měl tedy právoplatnou maturitní zkoušku a mohl dále (podle studijních výsledků určených pořadím) studovat buď na vojenských či civilních vysokých školách, nebo na vojenských akademích, kde končil s hodností poručíka.

V konkrétním Musilově případě odešel v roce 1897 po úspěšném dokončení Vyšší vojenské reálky v Hranicích na Vojenskou technickou akademii do Vídně, tu však ještě před skončením prvního ročníku přerušil a s přímluvou otce „vynecháním“ maturitní zkoušky vystudoval v letech 1898–1901 strojírenství na Vysoké škole technické v Brně, v letech 1901–1902 vykonal jako jednoroční dobrovolník povinnou vojenskou službu u c. a k. pěšího pluku č. 49 barona von Hesse v Brně, v letech 1902–1903 pracoval jako dobrovolný (neplacený) asistent na Vysoké škole technické ve Stuttgartu a teprve v roce 1904, kdy již studoval filozofii a psychologii na berlínské univerzitě, si dokončil i střední školu složením maturitní zkoušky.

Životopis Roberta Musila odhaluje příčiny pozoruhodného faktu, že spisovatelovi, ačkoliv byl jediným přeživším dítětem ing. Alfreda Musila a Hermine Musilové, rozené Bergauerové, bylo souzeno, aby obtížné období puberty prožil v odcizeném a krutém kasárenském prostředí. Považují za potřebné tato fakta, doplněná o mé další poznatky, uvést.

„*Můj otec byl velmi zřetelný, matka podivně zmatená. Jako přeželelé vlny na hezkém obličejí. Chci splnit její přání a neříkat o ní nic špatného.*“¹¹ Konkrétní příčinou podivné věty z eseje „Objevování rodiny“ jsou v pruderní době končícího XIX. století překvapující vztahy mezi rodiči autora. Hermine Bergauerová se vdala ve dvaceti letech. Podle různých popisů byla vznětlivou, až cholericickou bytostí se sklony k hysterii, kterou vlastní, střízlivý a naprosto neautoritativní manžel, klasický byrokratický pedagog habsburského typu, nedokázal trvale citově připoutat. Navíc v časově náročné pracovní aktivitě manžela nenalezla prostor po sebeuplatnění. Tak se stalo, že v roce 1881, po sedmi letech manželství, se sblížila s přítelem manžela Heinrichem Reiterem, který se od této chvíle, až do její smrti v roce 1924, stal členem domácnosti Musilových. Když dorůstající Robert začal klást dospělé trojici nepříjemné otázky, byl v dvanácti letech umístěn do vojenského internátu. Nedostatek mateřské lásky a zklamání z odvržení v nejcitlivějším období dospívání se odrazilo nejen v Musilově tvorbě (negativní předobraz matky ztvárnil zejména v novele Tonka), ale především v neschopnosti i přes absolvování dvou vysokých škol dosáhnout trvalého hmotného zajištění v praktickém životě.

Poznámky

1. Berghahn, Wilfried: Robert Musil. Votobia 1996, s. 40.
2. Tamtéž, s. 35.
3. Citát St. Zweige podle knihy J. Galandauera a M. Honzíkova: „Osud trůnu habsburského“. Praha 1983, s. 11.
4. Kopie klasifikační listiny Roberta Musila z K. u. K. M. – Oberrealschule Weiskirchen, s. 329, pořízená ve Vojenském historickém archivu v Praze (dále jen VHA).
5. Tamtéž – výnos vyšší vojenské reálné školy č. 2671, čl. 6/1897.
6. Berghahn, W.: cit. dílo, s. 8.
7. Viz kopie klasifikační listiny Roberta Musila.
8. Berghahn, W.: cit. dílo, s. 196.
9. Tamtéž, s. 40.
10. Feldmarchalleutnant Karl Glückmann: Das Heerwesen. Vídeň 1907.
11. Berghahn, W.: cit. dílo, s. 25.